editör

AYLIK KİTAP KÜLTÜR ve DÜŞÜNCE DERGİSİ

1
MAYIS 2002
2.000.000 TL
(KDV DAHİL)

Ragıp Duran:
"Medya dönemi çağı, aynı zamanda tekelleşme çağıdır"

Toplumsal hipnotize aracı olarak
Medya

Edibe Sözen
Mustafa Açıköz
Hüseyin Köse
Yusuf Kaplan
Mahmut Balcı
Hüseyin Karaca
Özcan Ünlü
Gökçen Göksal
Ülkü Özel Akagündüz
İrfan Gürkan Çelebi
Mehmet Gündem
İshak Arslan
Şerif Esendemir
Muhammed Alioğlu

Medya kitaplığı

Yeni çıkan kitaplar

Gündemdeki Altanlar Meydanda

Gazali'yi yeniden okumak

Mete Çubukçu'nun "Bizim Filistin"i

Yayın dünyasından haberler

Martin Luther, Hitler'in manevi atası mı? • Montesquieu'nun öyküleri ilk kez Türkçe'de

editör

Yıl: 1 Sayı: 1 Mayıs 2002
Fiatı: 2.000.000 TL. (KDV Dahil)

ISSN: 1303-5207
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
birey yayıncılık adına
İbrahim Balcı

Yayın Yönetmeni
Mahmut Ayni

Yayın Koordinatörü
Fikret Alp

Grafik Tasarım
Ümit Öztürk

Bu Sayıya
Yazılarıyla Katkıda Bulunanlar
Edibe Sözen - Mustafa Açıköz
Hüseyin Köse - Yusuf Kaplan
Mahmut Balcı - Hüseyin Karaca
Özcan Ünlü - Gökçen Göksal
Ülkü Özel Akagündüz
Irfan Gürkan Çelebi
Mehmet Gündem - Ishak Arslan
Muhammed Alioğlu - Şerif Esendemir

Teknik Hazırlık
birey iletişim hizmetleri ltd. şti.
0212. 511 33 69

Grafik Uygulama
Havva Karadağ

Abone Şartları
Mayıs 2002 Aralık 2002 Sekiz Sayı
15.000.000 Tl.

Posta Çeki
İbrahim Balcı: 624 277

Yönetim Merkezi
Yerebatan Cad. Çatalçeşme Sk.
Üretmen İşhanı 29/17
Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0212. 528 51 13 Fax: 520 99 85
e-mail: editordergisi@hotmail.com

Film
Uğur Grafik

Baskı-Cilt
İstanbul Matbaa ve Mücellit
0212. 637 93 00

Baskı
30 Nisan 2002

* Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez.
* Dergide yayınlanan yazılardan yazarları sorumludur.
* editör'de yer alan yazılar editör kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir

Katkılarından dolayı İstanbul Matbaa ve Mücellit'e teşekkür ederiz.

EDİTÖR'DEN

Selam ile

Ülkemizin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, toplumsal yapıyı ve dolayısıyla bireylerin zihinsel sürecini de olumsuz etkiliyor. Sokaktaki insandan entellektüeline kadar herkesin payına miktarı farklı da olsa bir 'dağılma' düşüyor. Düşünceler bulanıyor, kanaatler sarsılıyor, soru işaretleri artıyor. Hep birlikte topyekün bir sarsılma yaşıyoruz.

Yaşanan sarsılmalara karşı ortak bir ses geliştirmek gerektiğine inandığımız için yeni bir çaba ile sesleniyoruz sizlere.

Ana çatısını kitabın ve kitap tanıtımlarının, kitap üzerine yazıların oluşturduğu yeni çabamız 'editör' oluşturacağı dosya konularıyla, zaman zaman edebi ürünlerle bir yandan okuma rehberi işlevini yerine getirmeye çalışırken öte yandan da Cemil Meriç'in dergileri tanımlarken kullandığı "bir zekalar topluluğu"na zemin hazırlayacak. Böylece okuyucunun gereksinimine çift yönlü olarak cevap vermeye, elimizden geldiğince kuşatıcı olmaya çalışacağız. Burada henüz yola yeni çıkarken düşünce ve önerilerinize de açık olduğumuzu peşinen ifade edelim.

Kitap, kültür ve düşünce ayrı düşünülemez. Sadece kitap tanıtımlarının yer aldığı bir dergi de elbette mümkün. Ve belki gerekli de. Fakat kalıcılığı ve etkinliği tartışılır. Ayrıca kitap okurunun salt kitaplar dışında fikir, düşünce ve yorumlara kayıtsız kalması düşünülemez. Aksine, kitap okumalarını pekiştireceği, yeni okumalara kapı aralayacağı için biraz gereklilik arzettiği bile söylenebilir.

İşte bu düşüncelerle ilk sayımızı sizlere sunuyoruz. Dosya konumuz "Medya- Siyaset- Toplum İlişkileri" çerçevesinde gazeteci-yazar Ragıp Duran'la yaptığımız söyleşiyi ve dosya konusundaki yazıları beğenerek okuyacağınızı ümit ediyoruz. İnsanların hayallerine yasak getirilmeye çalışıldığı, internet yayıncılığına bile müdahalenini konuşulduğu bir dönemde, medyayı konuşmak istedik. Ayrıca bu çerçevede oluşturduğumuz "Medya Kitaplığı" ve yeni çıkan kitapların tanıtımları umarız siz okurlara yol gösterici olur.

Dergiyi sizlere emanet ederken, ilk sayımız olmasına rağmen, tereddüt etmeden bizleri kırmayarak emeklerini esirgemeyen yazarlarımıza ve kitap gönderen, reklamla bizi destekleyen yayınevlerine teşekkür ederiz...

Merak edip bu dergiyi eline alan tüm okuyuculara da teşekkür ederiz.

Sayfalarımız eli kalem tutan herkese açık. Tartışmaya, analiz etmeye, sorunlarımızı birlikte masaya yatırmaya hazırız.

Bulunduğu bölgede sesimize ses verecek dostlardan haberdar olmak isteriz.

İyi okumalar...

Medya ve Gerçeklik:
Kameranın Yansıtmadıkları

Şerif Esendemir

Kameranın orada tamamen çerçevesini çizemediğimiz gerçekliği bütünüyle yansıt(a)maması bir yana, gerçekliğin yansıttığı kadarlık kısmını da tahrip etme, bozma ve/veya inşa etme ihtimali her zaman vardır.

Siyasi açıdan dördüncü kuvvet olarak addedilen medyanın halihazırdaki durumuna geçmeden önce onun gerçeklikle olan ilişkisine ve ideolojik boyutuna değinmekte fayda vardır. Zaman zaman bizatihi *'kendinde bir kategori'* olarak dahi kurgusallığı tartışılan gerçekliğin, medyadan doğru yansıtılma biçimi son zamanlarda biraz daha tartışmalı bir pozisyon kazanmıştır. Bu noktada **John Berger**'in medya tarafından yaratılan imgeye dair düşünceleri önemli bir açılım sağlamıştır. **Berger**'e göre medyada yaratılan imge görme biçimlerimizle bağlantılı olarak zaman ve mekan içerisinde bir değişime uğramaktadır. Çünkü imge yeniden yaratılmış ya da yeniden üretilmiş görünümdür. Teknolojik bir icat olan kamerayla birlikte bu görünümün akışkanlığı artmış; kamera, imgeleri üretmeye işlerlik kazandırdığı gibi zamanın algılanma tarzlarını değiştirmiş, mekanın aşılmasını hızlandırmıştır. Bu nedenle, kamerayla birlikte imgenin tarihselliği bile tartışılabilir bir duruma gelmiştir. Çünkü, **Berger**'in de belirttiği gibi tarih her zaman belli bir şimdi'yle ve onun geçmişi arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışır.[1] Kamera da bize kurulan bu ilişkiyi fotoğraflayarak geçmiş ve geleceğin içinde yer aldığı 'şimdi'nin (ânın) resmini verir. Bu durumda, bunun geçmişten ne nedenli *izler* (traces) taşıdığını görmezden gelsek bile geleceğe ilişkin kurgusal bir işlevi haiz olduğunu görmezlikten gelemeyiz. Bundan dolayı, kameranın her hangi bir gelecek tasarımına ideolojik anlamda araç olabileceğini düşünebiliriz.

Kameranın orada tamamen çerçevesini çizemediğimiz gerçekliği bütünüyle yansıt(a)maması bir yana, gerçekliğin yansıttığı kadarlık kısmını da tahrip etme, bozma ve/veya inşa etme ihtimali her zaman vardır. Bu durum genellikle kameradan etkilense bile bazen de bizatihi gerçekliğin kendisinden de kaynaklanabilir. Hatta zamanımızın en büyük düşünürlerinden biri olan **Zizek**'e göre gerçeklik hayaletten ayrılamaz bir şeydir. **Zizek** bu noktada **Lacan**'a başvurarak gerçekliğin kendinde bir şey olmadığını iddia eder. Çünkü O'na göre gerçeklik daima sembolize edilerek kurulur ve bu sembolik mekanizmayla biçimlendirilir.[2] Zizek aynı zamanda gerçekliğin bizatihi kendisinin bile ideolojik bir mistifikasyon olmadan kurulmayacağını vurgulamaktır. Farzedelim ki ideoloji bir yanlış bilinç olarak gerçekliğin bir yanlış algılamasıdır. Yine bu, bilincin veya gerçekliğin vazgeçilmez bir parçası olmak zorundadır. Bu da tek başına bize ideolojinin gerçeklikle ne denli ilişkide olması gerektiğini göstermektedir.

Medyanın gerçeklikle ilişkisini ve ideolojik bir mistifikasyona yol açmaya teşne olan yönünü irdeledikten sonra, günümüz olaylarından, onun bize sunmaya çalıştığı haberin aktarılma biçimine dair bir mülahazada bulunabiliriz. Özellikle son zamanlarda Filistin halkının kıyımına varan İsrail işgaline dair bir kısım medyanın aktardıklarına bakılınca en insani olan şeylerin dahi çarpıtılma ve tahrip edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu görülecektir. Özellikle Amerikan medyasının

Filistin'de yaşanan insanlık ayıbını örtbas etmek ve İsrail'i adeta haklı çıkarmak için yürüttüğü kampanyaya bakılınca medyanın, gerçeklik boyutunu bir kenara bırakalım, etik açıdan bile büyük sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Dahası, Türkiye'den de özellikle bir kısım medyanın Filistin soykırımında Arapları suçlayan nitelikte beyanatlarda bulunarak Filistin'de yaşanan drama olan insani ilgiyi dahi başka yerlere çekme girişimleri bu sorunun ne derece büyük olduğunu gösterecek niteliktedir.

Sonuç olarak, özellikle 11 Eylül saldırısından sonra Dünya Sistemi tarafından yaratılan yeni düşman imgesinin önce medya biçimlendirilerek terör bahanesiyle 'dünyanın geri kalanı' üzerinde yürütülen bir siyasete dönüştüğü görülmektedir. Bu açıdan dünya medyasının, bir kısmına bakıldığında yürütülen bu sınırı belirsiz ve görünürde düşmanları kendinden menkul savaşımın bir aracı olmanın ve bu savaşa meşruiyet kazandırmanın dışında bir işlev görmedikleri görülecektir. Oysa bu noktada yapılması gereken tek şey medyanın her şeyden önce kuruluşundan beri birileri adına konuşabilmenin sınırlarını aşarak sürekli bir savaş stratejisiyle hareket eden sistemlerden azade bir yapıya kavuşmasıdır.

1- Daha geniş bilgi için bkz. John Berger, 1995, *The Ways of Seeing*. London: Penguin, s. 11.

2- Bu konuya ilişkin daha geniş bir tartışma için bkz., Slovaj Zizek, 1997, "The Spectre of Ideology", in Slavoj Ziz?ek (ed.) *Mapping Ideology*. London: Verso, s.21 ve Şerif Esendemir, "Sinema ve Gerçeklik: Beyaz Perdenin Arkası", *Tezkire*, Sayı: 22, s.98-105.

Medyanın Gerçeği

Noam Chomsky

Tüm Zamanlar, Nisan 1999, 504 sayfa

Noam Chomsky, dilbilim alanındaki büyük otoritesi yanında, 1960'lardan beri yürüttüğü muhalefet çizgisiyle genel anlamda küreselleşme karşıtlarının, bunun yanında da medya eleştirmenlerinin gözde isimlerinden biri olmuştur. Chomsky, bu kitabın ortaya çıkışını 'bu konuda yapılan çalışmaların azlığı'na bağlıyor ve "demokratik toplumların yurttaşları kendilerini manipülasyon ve denetimden korumak ve daha anlamlı bir demokrasinin temelini atmak üzere bir entelektüel özsavunma biçimi geliştirmelidirler. Gerek bu kitabı, gerekse kitap boyunca değinilen diğer yapıtların büyük bölümünü motive eden kaygı budur." Şeklinde özetliyor.

Kitaptan anlıyoruz ki, medyayı eleştirmek kaçınılmaz olarak ABD'yi ve onun yürüttüğü global politikaları eleştirmeyi de beraberinde getiriyor. Bu yüzden de yine kaçınılmaz olarak kitap zaman zaman 'salt' medya gerçeğini anlatmakla kalmıyor; konu Amerikan dünya politikası ve global dünya gerçeğini irdelemeye dönüşüyor.

"Temel varsayım, ABD'nin savunmak zorunda olduğu istikrarlı bir uluslar arası düzenin bulunduğudur. Bu uluslar arası düzenin dış çizgileri ise İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ABD'nin plancıları tarafından çizilmişti. Ülkelerinin gücünün olağanüstü boyutlara ulaştığının farkında olan ABD'li plancılar, ABD'nin egemen olacağı ve ABD'li işverenlerin çıkarlarının gözetileceği bir global sistem kurulmasını önermişlerdi." Bu durum da bize gösteriyor ki, medyayı tek başına, bağımsız olarak incelemek, ele almak mümkün değil. Medyayı, bir bütünün önemli bir parçası olarak, dünya ile dünya sistemiyle birlikte okumak isteyenler için (ki öyle okunmalı) ustasından önemli bir eser.

Medyanın ve Serbest Zaman

Filiz Aydoğan

Om,Ekim 2000, 207 sayfa

Filiz Aydoğan'ın hazırladığı doktora tezi olan Medya ve Serbest Zaman, "çalışma zamanı dışında yaşadığımız saatler, mal mülk tutkusundan ve kimi zaman acımasız bir gündelik hayat etiğinin bunalımlarından, örseleyici etkilerinden kurtulmak için 'serbest zamanlarımızı' gerçekten kendi adımıza yaşayabiliyor muyuz? Yoksa, bugünkü işleyiş biçimleriyle medya, bütün kuşatıcı, yönlendirici ve meşrulaştırıcı etkileriyle 'serbest zamanlarımızı'da kurulu düzenin pekiştirilmesine yarayacak şekilde, sessizce elimizden mi almakta?" sorularına yönelik olarak yaptığı çalışmada önce kavramın analizinden başlayarak Aristo'dan Marx'a, ortaçağa ve nihayet günümüze uzanan zaman içinde kronolojik olarak 'serbest zaman' konusundaki tanım ve yaklaşımları sunuyor. Özellikle sanayi devriminin bu konu için önemli bir kavşak noktası olması ve yaşadığımız modern dönemdeki yapısına zemin hazırlaması ekseninde ilerleyen kitap, çağdaş kapitalizmin çalışan kitlelere serbest zaman sağlamakla birlikte bu zamanı yine kitlelerin sisteme uysalca uymaları için tüketici kültürü biçiminde sağladığını, böylece serbest zamanda yapılan etkinliklerin de kapitalist pazarın alanı içinde gerçekleştiği "insanın kendisinin olmaktan çıkarak paketlenmiş deneyimlerin tüketimine" yaradığını ortaya koyuyor.

Sanat, spor, eğlence, dinlence, televizyon başta olmak üzere medya araçları, kapitalist sistemin insanların çalışma zamanlarındaki kazanımlarını, 'serbest zaman'larında yine kendine hizmet edecek şekilde düzenlediği etkinlikler bütünlüğü olarak karşımıza çıkıyor.

Özellikle medya, hem 'serbest zaman'ların harcandığı bir meta hem de 'serbest zaman'ların harcanmasını teşvik eden yani tüketim kültürünün propagandasını yapan bir sektör olarak etkinliğini artırıyor.